

קא משמע לן מתניתין: דלקולא לא אמר. אלא שני חצאי זיתים מצטרפים אפילו בשני תמחויין. ורק לחומרא לחייב שתיים חטאות קאמר.

ומסקינן לקושיא: והא הכא, בשני תמחויין, דחלוקין לחטאות, ובכל זאת קא מצטרפי לשיעור.

והכי נמי נימא לענין שני חצאי גרוגרת בשבת?!

אמר ליה: מר, ארישא דמתניתין מתני לה להא דריש לקיש, ולכן קשיא ליה. אבל אנן — אסיפא מתנינן לה, ולא קשיא לן.

דקתני בסיפא משני מינין פטור. והוינן בה: וכי צריכא למימר ששני חצאי שיעורים של איסורים שונים לא מצטרפים לשיעור כזית?!

ואמר ריש לקיש משום בר תוטני: לעולם מיירי ממין אחד של איסור. ואמאי קרי ליה שני מינין? משום שאכלו בשני תמחויין. ורבי יהושע היא דאמר תמחויין מחלקין.

והא קא משמע לן: דאמר רבי יהושע בין לקולא בין לחומרא מחלקין התמחויין. הילכך לא מצטרפי שני חצאי הזיתים אפילו ממין אחד, הואיל והם משני תמחויין. ולענין שבת נמי אמרינן, הואיל וחלוקין לחטאות לא מצטרפי.

ומקשינן: מדאמרת שהסיפא מדברת במין אחד ושני תמחויין, מכלל, דרישא דקתני עא-ב בה ממין אחד חייב, המדובר הוא במין אחד ותמחוי אחד.

ואם כן תיקשי: וכי צריכא למימר שבכגון זה מצטרפים שני החצאים?!

ומתריצין: אמר רב הונא: הכא במאי עסקינן: כגון שהיתה לו ידיעה בינתיים! שנודע לו בין אכילת שני חצאי הזיתים שחטא.

ורבן גמליאל היא, דאמר: אין ידיעה לחצי שיעור! שאעפ"י שהידיעה מחלקת בשיעורים שלמים, שאם נודע לו בין כזית לכזית שחטא ושוב שכח ואכל את הכזית השני מביא שתי חטאות, כל זאת בנודע לו על אכילת כזית. אבל ידיעה שבין שני חצאי זיתים אינה מחלקת, אלא הם מצטרפים על אף שהיתה לו ידיעה ביניהם. כי ידיעת חצי שיעור לאו "ידיעת חטא" היא.⁽¹⁾

איתמר: אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, ונודע לו על אכילת הכזית חלב הראשון, וחרז ונודע לו על השני.

רבי יוחנן אמר: חייב שתים.

והגמרא לקמן מסתפקת אם מדובר שידיעת השני היתה דוקא לאחר הפרשת הקרבן על הראשון, ומשום כך אין הקרבן שהופרש על הראשון יכול לכפר על השני, על אף שהיה

ותירץ, דהכא איכא טעמא בדבר לחלק ביניהם. כי רבן גמליאל סובר שרק ידיעה שאחר חטא גמור, כגון אחר אכילת שיעור שלם שהוא

1. הקשה הריטב"א, אם כן הדרא קושיא לדוכתיה, דחזינן הכא לרבן גמליאל דחלוקין לחטאות, ומצטרפי.

אין הכזית השני יכול להתכפר בקרבן זה, וצריך להביא עליו חטאת אחרת. ותו הוינן בה: **ולרבי יוחנן נמי, הכתיב "מחטאתו — ונסלח לו"!**

ומשנינן: **הבא, בפסוק זה, במאי עסקינן: כגון שאכל כזית ומחצה, ונודע לו רק על אכילת כזית. ולאחר מכן חזר ואכל כחצי זית אחר, בהעלמו של חצי הזית השני.**

דהיינו, שאכל חצי זית חלב נוסף טרם שנודע לו מחצי הזית הקודם, הקרוי "שני", לפי שהוא חלק מהזית השני.

מהו דתימא, ליצטרפו שני חצאי הזיתים, שיביא עליהם יחד חטאת בפני עצמם, שהרי שניהם נודעו לו אחר ידיעת הכזית הראשון, ורבי יוחנן הלא סבר שהידיעות מחלקות.

קמשמע לן קרא "מחטאתו" דלא מצטרפי, כיון שכפרה על "מקצת חטאתו" מכפרת על כל חטאתו, ומתכפר אותו חצי הזית שאכל יחד עם הכזית, על אף שלא נודע לו עליו.

דכיון שבשעת ידיעת הכזית הראשון עדיין לא אכל אלא חצי זית נוסף, הרי זה כאילו נודע לו על הכל.

כי אילו היה מביא קרבן על הכזית הראשון היה מתכפר עמו גם החצי זית הנוסף, למרות שטרם נודע לו ממנו כלל.

דכיון שעל פחות מכזית אין חייבין קרבן בפני עצמו, יכול הוא להתכפר עם הכזית שכבר נודע מבלי שהוא עצמו יהיה נודע.

הילכך, חצי הזית הקודם שייך לכזית

עמו בהעלם אחד. או שאפילו אם לא הפריש קרבן קודם ידיעת השני, הרי עצם הידיעה הנפרדת שביניהם [לאחר אכילת הכזית השני!] מחלקת אותם לחטאות נפרדות, אעפ"י שלא נודע לו דבר בין אכילת הכזית ראשון לשני.

וריש לקיש אמר: אינו חייב אלא אחת.

ומבארין: **רבי יוחנן אמר חייב שתיים, משום דכתיב "והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה — על חטאתו אשר חטא". ודרשינן "על חטאתו" — "והביא", דהיינו שעל כל חטא וחטא יביא קרבן בנפרד [ובאופן האמור, שהיתה ידיעה נפרדת לאחר החטא או הפרשת קרבן ביניהם].**

וריש לקיש אמר פטור, משום דכתיב "וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר חטא ונסלח לו". ודרשינן "מחטאתו" — "ונסלח לו", שאפילו לא הביא אלא על מקצת מחטאתו — ונסלח לו כולו. שהקרבן הבא על הכזית הראשון מכפר גם על הכזית השני כיון שהיה אתו בהעלם אחד.

ואפילו אם היה ביניהם חילוק ידיעות שלאחר החטא או חילוק הפרשות, אין זה מעכב את הכפרה על השני כיון שנודע לו לפני הכפרה על הראשון גם על אכילת השני.

והוינן בה: **וריש לקיש נמי — הכתיב "על חטאתו — והביא"?**

ומשנינן: **ההוא — לאחר כפרה. שאם נודע לו מהשני לאחר שכבר הקריב את החטאת על הראשון וכבר נתכפר עליו, שוב**

הראשון, ואינו מצטרף עם החצי השני [שנוסף עתה] כדי ליצור חיוב חטאת נוסף על צירוף שניהם.

מה שאין כאן אם בשעת ידיעת הכזית הראשון כבר אכל כזית שלם נוסף, אך לא נודע לו ממנו. דכיון שאכילת הכזית השני אינה מתכפרת ללא ידיעה, והיא זקוקה לכפרה בפני עצמה [כיון שנודע לו מהכזית הראשון ומהשני טרם נודע] — חייבים עליה קרבן בפני עצמו.

אמר ליה רבינא לרב אשי: באיזה אופן נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש?

האם בדאיתידע ליה על הכזית השני קודם הפרשה של הקרבן על הכזית הראשון. שרק נודע לו מהראשון אך לא הספיק להפריש עליו קרבן קודם ידיעת השני, פליגי.

ובהא פליגי: דמר רבי יוחנן סבר: ידיעות מחלקות⁽²⁾ לחייב על כל כזית חטאת בפני עצמו. ומר ריש לקיש סבר: רק הפרשות מחלקות. שדוקא אם כבר הפריש את הקרבן על הראשון קודם שנודע לו מהשני אז הוא חייב על השני חטאת בפני עצמו.

אבל, אם נודע לו מהשני לאחר הפרשה הרי, כאמור, מודי ליה ריש לקיש לרבי יוחנן דחייב שתיים.

או דלמא דוקא בדאיתידע ליה מהשני לאחר הפרשה פליגי.

ובהא פליגי: דמר רבי יוחנן סבר: הפרשות מחלקות, ומר ריש לקיש סבר: רק כפרות מחלקות. שרק אם כבר נתכפר על הראשון ואח"כ נודע לו מהשני, הוא חייב עליו חטאת בפני עצמו.

אבל, קודם הפרשה מודי ליה רבי יוחנן לריש לקיש, דאינו חייב אלא אחת, שהידיעות לבד אינן מחלקות.

או דילמא בין בזו ובין בזו מחלוקת. שרבי יוחנן סבר שאפילו ידיעות לבד מחלקות, וריש לקיש סבר שאפילו הפרשות אינן מחלקות?⁽³⁾

אמר ליה רב אשי: מסתברא, בין בזו ובין בזו מחלוקת.

בר קרבן, הוי ידיעה. אבל ידיעה שלאחר חצי שעור, שאינו בר קרבן, אין ידיעתו חשובה כלל. אבל בבעיא דרבי זירא, אין טעם לחלק בין חילוק שני זיתים לחצאי זיתים.

2. כתב הריטב"א, שלא נתפרש סברת רבי יוחנן, למה ידיעה גרידא מחלקת.

ורש"י לקמן עב א ד"ה בעל, ביאר דחשיב כאילו הביא קרבן בין ידיעה לידיעה.

ור"ח מבאר, שכיון שנודעה לו חטאתו נתחייב בה, וכשיוודע לו חטאו השני התחייב גם

עליה, ואין אדם פורע חובו ממה שכבר נתחייב בו.

3. בסוגייתנו מבואר שבידיעה לאחר כפרה — לדברי הכל מביא חטאת על כל אחת ואחת.

אבל מדברי אב"י ורבא, לעיל בעמוד א, באכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחת מהן — משמע שאפילו אם נודע לו על השני לאחר כפרת הראשון הוא מתכפר בקרבנו של ראשון, והלכה כוותייהו. ר"ח.

אולם רש"י בד"ה וחזר, מבאר דאב"י ורבא

דאי סלקא דעתך קודם הפרשה פליגי, אבל לאחר הפרשה מודה ליה ריש לקיש לרבי יוחנן דחייב שתיב. אם כן, אדמוקים ליה הגמרא אליבא דריש לקיש קרא דרבי יוחנן דמיירי לאחר כפרה, לוקמיה ליה אפילו קודם כפרה, ולאחר הפרשה.

אלא ודאי, פשיטא להו לבני הישיבה שסדרו את הגמרא דריש לקיש חולק אפילו לאחר הפרשה, ורק בלאחר כפרה הוא מודה.

וכן יש להוכיח דרבי יוחנן חולק אפילו קודם הפרשה: דאי אחר הפרשה דוקא פליגי, אבל קודם הפרשה מודה ליה רבי יוחנן לריש לקיש דאינו חייב אלא אחת. אם כן אדמוקי ליה אליבא דרבי יוחנן קרא דריש לקיש בכזית ומחצה — לוקמיה קודם הפרשה, ואפילו בשני כזיתים?!

ודוחה רבינא את הראיה של רב אשי:

ודילמא לבני הישיבה נמי ספוקי מספקא להו כדמספקא לי, במה נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש.

ו"אם תימצני לומר" קאמר!

שכאשר הגמרא שואלת אליבא דרבי יוחנן, הכי קאמרה: אם תימצני לומר דקודם הפרשה פליגי בה, אם כן רבי יוחנן — היכי מוקי ליה לקרא דריש לקיש? שאם היה פשוט לנו שקודם הפרשה לא פליגי, היינו מעמידים את המקרא באופן זה.

אבל מכיון שאנו מסתפקים שמא פליגי קודם

הפרשה [או שמא בין בזו ובין בזו], קשיא לרבי יוחנן. ועל כך מתרצינן דקרא מיירי בכזית ומחצה.

וכאשר הגמרא שואלת אליבא דריש לקיש. הכי קאמרה: ואם תימצני לומר לאחר הפרשה פליגי, אם כן ריש לקיש — היכי מוקי ליה לקרא דרבי יוחנן?! ועל כך מתרצינן דלאחר כפרה.

מי שבא על שפחה חרופה [שחציה שפחה וחציה בת חורין ומאורסת לעבד עברי] חייב בקרבן אשם.

אשם זה שונה מרוב האשמות והחטאות שבתורה, בשני דברים:

א. חייבים עליו גם כשעוברים במזיד.

ב. מביאים קרבן אחד על הרבה עבירות.

דין זה אמור כשבעל שפחה אחת במזיד, וכל שכן בשוגג באופן שהיו כולן בהעלם אחד.

אולם אם עשה זאת בשוגג, כשהיתה לו ידיעה בין ביאה לביאה, או שהיתה לו ידיעה רק לאחריהן, אלא שלא נודע לו בבת אחת על כולן אלא בזה אחר זה — זהו הנידון של הסוגיה שלפנינו: האם יש מקום [עפ"י האמור בסוגיא הקודמת] לחייבו אשם על כל ביאה וביאה.

אמר עולא: למאן דאמר אשם ודאי [בניגוד לאשם תלוי, הבא על ספק חטא, שלכולי עלמא לא צריך ידיעה] לא בעיא

אין מחלקות. אי נמי סבירא להו דלא נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש רק אחר הפרשה.

מיירי כשנודע לו על השני קודם הפרשת הקרבן על הראשון. וסבירא להו כריש לקיש ידיעות

[וכל שכן אם הידיעה היתה לאחריהן בזה אחר זה] — אינו חייב אלא אחת. שהואיל ואין צורך לידיעה בקרבן אשם, והיא אינה מהוה גורם בכפרה — אין היא חשובה לחלק בו.

אבל לדברי האומר שאשם בעי ידיעה בתחילה, הרי הדבר תלוי במחלוקת דלעיל, דלרבי יוחנן שהידיעה לאחר המעשים מחלקת לחטאות,⁽²⁾ הכי נמי בשפחה חרופה היא מחלקת.

לפי שלדעתו, עצם הידיעה נחשבת לחלק כאילו הביא קרבן [שלכן הוא סובר שאפילו

ידיעה בתחילה. שגם אם בשעת הבאת הקרבן עדיין לא היתה לו ידיעה ודאית שחטא הרי הוא מכפר עליו.⁽⁴⁾

לפי שאין דין האשם כחטאת.

כי רק בחטאת כתיב בה "או הודע אליו חטאתו", ולכן אם הביא קרבן חטאת קודם ידיעת החטא אינו מכפר עליו, אלא צריך להביא חטאת אחרת לכשיודע לו שחטא, אך לא בקרבן אשם.

אם כן, מי שבעל חמש בעילות בשפחה חרופה⁽¹⁾ בשוגג, ונודע לו בין ביאה לביאה

ואינם יודעים מי אכל את הקודש. שהרי הם מביאים אשם מעילות בשותפות, ומתנים ביניהם שיקרב עבור החוטא מבין שניהם.

ואופן זה שייך גם באשם שפחה חרופה, כששני אנשים בעלו שתי נשים שאחת מהן שפחה חרופה, ואינם יודעים מי מהם בעל את השפחה חרופה. רמב"ן.

והריטב"א מבאר שאפילו אם באשם שפחה חרופה לא שייך שיביא בלא ידיעה בתחילה, מכל מקום כיון דאשכחן באשם מעילות דלא בעיא ידיעה, מכלל ידיעה בכל האשמות לא חשיבא.

1. הא דלא נקטה הגמרא באשם מעילות שגם הוא אינו צריך ידיעה בתחילה, משום דאתא לאשמעינן שאפילו ידיעה שבין מעשה למעשה אינה מחלקת. וזה רק באשם שפחה חרופה, שמביא אפילו במזיד ואפילו על הרבה עברות. אבל במעילה, שבאה רק בשוגג, וחייב על כל שוגג, ודאי שידיעה שבין המעילות מחלקת לשתי שגגות כמו בחטאת. תוס' ד"ה בעל.

2. היינו אם תימצי לומר דפליגי רבי יוחנן וריש

4. לכאורה קשה: כיצד שייך לכתחילה להביא מספק קרבן שאינו אשם תלוי אלא הוא "קרבן ודאי", מבלי לחשוש לחולין בעזרה.

ומבאר רש"י עפ"י הגמרא בכריתות, שהמדובר הוא באשם מעילות, שהיה מסופק אם מעל בהקדש, ומביא אשם, ועושה תנאי, שאם ישאר לעולם בספק, יהיה זה אשם תלוי. ואם יודע לו בעתיד שאכן מעל בהקדש, יהיה כבר מעתה בתור אשם מעילות ודאי, ויוצא בו גם לאחר הידיעה.

והתוס' להלן עב א בד"ה בעל הקשו, שזה שייך רק באשם מעילות שמביאין על ספיקו אשם תלוי. אבל באשם שפחה חרופה דסוגייתנו, שאין בו אשם תלוי [שרק בעבירה שחייבין עליה חטאת מביאים אשם תלוי, וכן באשם מעילה בלבד ילפינן מקרא], מה שייך לומר שיביאוהו בלא ידיעה.

ותירצו, שיכול להביאו ולעשות תנאי שאם אינו חייב באשם יהא לשלמים.

ובמסכת כריתות מבואר עוד אופן של אשם קודם ידיעה, כגון שהיו מונחות שתי חתיכות בשר, אחת של חולין ואחת של קודש, ואכלו אותן שני אנשים, כל אחד חתיכה אחרת בשוגג,